

Av egenintresse eller solidaritet?

-

Gulfkriget ur realistiskt och
liberalistiskt perspektiv

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Disposition	5
1.3 Källdiskussion	5
2. METOD	6
3. TEORI	8
3.1 Realismen	8
3.2 Liberalismen	11
4. BAKGRUND	14
5. ANALYS	16
5.1 Konflikten ur realistiskt perspektiv	16
5.1 Konflikten ur liberalistiskt perspektiv	23
6. SLUTDISKUSSION	27
7. LITTERATURFÖRTECKNING	31

Abstract

In this theory-testing case study I will analyze and discuss the Gulf War which took place in the Middle East in 1990-1991 and has become an important topic for discussion among IR scholars in the post-Cold War era. The events that led up to the Gulf War, as well as the war itself, will be analyzed from two different perspectives; Realism and Liberalism. Within these differing theoretical frameworks I have chosen to use elements from, on the one hand, Classical and Structural Realism, and on the other hand, Idealism and Liberal Institutionalism. Focusing on these specific schools of thought I aim to derive essential, “key”, concepts that will then be tested against empirical fact.

The overall purpose of this study is to try to logically explain, through detailed analysis, the actions of the actors involved in the Gulf War and, in addition, why this war ever occurred. I will also attempt to take a critical stance on the theoretical perspectives used in the analysis. In the final discussion I will take into account possible shortcomings in the realist and liberalist explanations that I have come across during the analytical phase and, equally important, the differences between them.

Key words: the Gulf War, realism, liberalism, balance of power, bandwagoning, democratic peace, collective security.

Inledning

Det är maj månad år 1990. Berlinmuren har fallit och kalla kriget, som under nära 50 år kastat sin skugga över världspolitiken, håller på att gå mot sitt slut. I Syriens huvudstad Damaskus pågår ett OPEC-möte med representanter från världens oljeproducerande länder. Stämningen är spänd. Iraks diktator Saddam Hussein, vars land ligger i ekonomisk ruin, anklagar grannstaten Kuwait för att sänka världsmarknadspriset på olja genom överproduktion. Kuwait i sin tur vägrar minska produktionen.

Effekten av dispyten blir inte den förväntade.

Den andra augusti mobiliserar Hussein en 120 000 man stark invasionsarmé söderut mot gränsen till Kuwait. Kort därefter "annekteras" det lilla kungadömet som med sin ringa storlek inte förmår göra motstånd mot en av världens då största och mest erfarna arméer. Resultatet blir att 20 procent av jordens samlade oljeproduktion kontrolleras av en enväldig och våldsam diktator. Världen befinner sig i chock; vad skall hända härnäst? En stor grupp länder samlar sig dock snart för att möta aggressionen.

1.1 Problemformulering

Under tiden efter Iraks annekterande av Kuwait formades, efter en serie snabbt framtagna FN-resolutioner, en av historiens största koalitioner. Ledda av USA slöt hela 28 länder upp och lyckades med gemensam kraft snabbt jaga bort de irakiska invasionsstyrkorna.

Konflikten, som kom att kallas Gulfkriget, sågs av somliga som ett föredöme för framtida internationellt agerande. Äntligen skulle FN, efter kalla krigets slut, kunna agera utefter sin grundidé; som en effektiv, slagkraftig organisation för kollektiv säkerhet. USA:s dåvarande president George Bush talade om en "new world order" (ny världsordning) där det internationella samfundet, enligt Woodrow Wilsons gamla modell, solidariskt skulle agera sida vid sida mot enskilda staters aggressioner.

Vid Gulfkrigets slut var dock reaktionerna tvetydiga. Mest ifrågasattes den USA-ledda koalitionen egentliga intentioner för att intervensera. Somliga hävdade att det, bakom all retorik, var egna intressen och inte Kuwaits frihet som utgjort de verkliga incitamenten.

Syftet med denna uppsats är att genom en utförlig analys av Gulfkriget försöka förklara varför detta överhuvudtaget blossade upp samt varför de inblandade

aktörerna agerade som de gjorde, såväl under själva kriget som under upptakten till detta. Analysen kommer att genomföras med hjälp av realistisk och liberalistisk teori rörande internationella relationer. Uppsatsen bygger på Karl Poppers teori om att alla vetenskapliga teorier inom ett område är jämförbara. Jag planerar att här fokusera på de förmodade skillnader analyser genom de båda perspektiven kommer att ge. Jag ämnar också inta ett kritiskt förhållningssätt och ta upp eventuella områden på vilka jag anser att det ena perspektivet ger mer tillfredställande svar än det andra. Ambitionen att pröva förklaringsförmågan hos centrala realistiska såväl som liberalistiska begrepp på den empiri som presenteras.

Min frågeställning lyder: *Kan realistisk och liberalistisk teori förklara aktörernas beteende under Guldkriget och hur skiljer sig förklaringarna åt?*

1.2 Disposition

Uppsatsen har följande struktur. Efter källdiskussionen följer kapitel två i vilket jag kortfattat kommer att presentera studiens metodologiska förutsättningar. Därefter kommer, i kapitel tre, en utförlig genomgång av centrala begrepp inom de teoretiska perspektiv jag ämnar utgå ifrån för att analysera kriget och försöka förklara aktörernas beteende. Perspektiven är, som nämnts, realism och liberalism och analysen kommer att innefatta element från, å ena sidan, klassisk realism och strukturell realism och å andra sidan idealism och liberal institutionalism. I kapitel fyra ger jag en historisk bakgrund till Guldkriget som kommer att ligga till empirisk grund för analysen. Vidare börjar, i kapitel fem, själva analysavsnittet där jag operationaliserar de teoretiska begreppen och tillämpar dessa på det empiriska materialet. Teorierna kommer att appliceras i varsitt avsnitt, detta därför att jag anser att ett sådant upplägg ger gott fokus och överskådlighet. Uppsatsen avrundas med en slutdiskussion och källförteckning. I slutdiskussionen tar jag, förutom en sammanfattning, också upp skillnader, och eventuella tillkortakommanden, i det realistiska respektive liberalistiska perspektivets förklaringar som jag anser mig ha stött på under analysens gång.

1.3 Källdiskussion

Jag har använt mig av en mängd litteratur i denna uppsats, mestadels sekundärmaterial. Esaiasson har legat till grund för metodavsnittet. Vad gäller den teoretiska ansatsen är denna baserad på Baylis & Smith, Waltz, Morgenthau, Bengtsson et al samt Keohane. För den empiriska biten av uppsatsen har Klein, Freedman & Karsh och Nye varit centrala. En del primärmaterial har också använts i form av tal hållna av USA:s dåvarande president George Bush.

2 Metod

Det metodologiska tillvägagångssättet i uppsatsen kan, i huvudsak, sägas vara av så kallad teoriprovande natur. Detta då jag redan i uppsatsens utgångspunkt har existerande realistiska och liberalistiska teorier och begrepp vars förklarings-/tolkningsförmåga jag vill pröva och jämföra genom att applicera dem på ett empiriskt skeende. Esaiasson et al beskriver i sin bok *Metodpraktikan* teoriprovande studier så här: "Forskaren har en eller flera teorier som i form av konkreta hypoteser prövas på ett empiriskt material. Slutsatserna blir sedan av typen att teorin stärks, att den försvagas, eller att en teori visar sig mer framgångsrik än en annan." (Esaiasson et al, 2003: s 40)

Skillnaden mellan teoriprovande och så kallade teorikonsumerande studier är, enligt Esaiasson m.fl., en gradfråga. Det ter ju sig självklart att om en teori i en konsumerande studie misslyckas med att förklara det aktuella fallet så kommer tilltron till denna teori att sjunka. Att denna uppsats är av provande art torde visas genom att det primära syftet är att testa i vilken utsträckning realistiska och liberalistiska begrepp kan förklara varför aktörerna agerade som de gjorde och vilka skillnader som finns i perspektivens förklaringar. Det är således *teorierna* i högre grad än själva *fallet* som ställs i centrum. Valet av realism och liberalism som förklaringsfaktor är här primärt och anledningen till att jag valde just dessa teorier var alltså dels att jag ville testa dessas förklaringsförmåga och dels därför att jag visste att de var ganska lika och konkret ville undersöka var skillnaderna i tolkningarna skulle ligga. Jag trodde också att jag, med hjälp just av realismen och liberalismen, skulle kunna genomföra en heltäckande analys innehållande många olika och intressanta aspekter. I just fallet med Gulfkriget ansåg jag nämligen det oklart huruvida aktörerna skulle kunna anses ha handlat av egenintresse eller solidaritet och jag ville undersöka hur de båda perspektiven ställde sig till detta. Konflikten innehöll dessutom inte bara väpnad konflikt utan även ett stort mått av internationellt samarbete. Valet av undersökningsfall motiverades alltså utifrån en önskan att skapa en utmaning för teorierna, något som ofta är fallet i teoriprovande studier. (Esaiasson et al, 2003: s 40) Att detta ligger nära en teoriprovande studie torde också synas då jag planerar att ta upp eventuella element av Gulfkriget till vilka jag anser att det ena perspektivet kan ge en bättre förklaring än det andra.

I fallstudier finns inte någon särskilt stor möjlighet till generaliseringar, så kallad extern validitet, något som kan uppfattas som en nackdel. Jag anser dock att jag, om jag hade blandat in fler analysenheter i denna uppsats, inte hade kunnat genomföra en lika djupgående analys och därmed inte kunnat uppnå lika god intern validitet. Den interna validiteten (slutsatserna dragna inom ramen för undersökta fall) var något jag ville prioritera eftersom jag personligen också tyckte att just Gulfkriget var intressant i sig. Uppsatsen kan därför kanske sägas ha

något av en teorikonsumerande dimension. Det är icke desto mindre viktigt att påpeka att det primära med denna uppsats således inte är i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras till andra fall. Centralt blir istället att undersöka huruvida den realistiska och liberalistiska teorin förmår ge tillfredställande förklaringar till frågeställningen i det undersökta fallet. ”Vi tror att distinktion mellan å ena sidan slutsatserna inom ramen för de undersökta fallen (det som kan kallas i vid mening *intern validitet*) och andra sidan möjligheten att generalisera resultaten till andra fall (*extern validitet*) hjälper till att lösa upp en del oklarheter som präglar metoddebatten om framför allt olika fåfallstudier.” (Esaiasson et al, 2003: s 98)

3 Teori

I detta kapitel tänker jag ge en tämligen grundläggande genomgång av centrala teman och begrepp inom såväl de realistiska som liberalistiska inriktningarna. En anledning till att valet fallit på de två aktuella perspektiven är att realismen länge har varit dominerande inom studiet av internationella relationer och att liberalismen kan anses utgöra ett huvudalternativ till denna. I boken *The Globalization of World Politics* liknar Tim Dunne realismen vid ett regerande parti och liberalismen vid ledarna för oppositionen, vars främsta uppgift är att kritisera realisterna för deras pessimistiska världsbild. "Although Realism is regarded as the dominant theory of international relations, Liberalism has a strong claim to being the historic alternative. Rather like political parties, Realism is the 'natural' party of government and Liberalism is the leader of the opposition, whose main function is to hound the talking heads of power politics for their remorseless pessimism." (Baylis & Smith 2001, s163) Jag hoppas att, genom att ställa dessa teorier mot varandra, kunna analysera fram en heltäckande bild av Gulfkriget i vilken skillnaderna i anhängarnas och cynikernas tolkningar tydliggörs och konfronteras med varandra.

3.1 Realism

Realismen utgör tveklöst en ganska bred ansats med en mängd olika viktiga författare och texter. De verktyg som kommer att användas i denna analys är hämtade från klassisk realism, här främst representerad av Hans Morgenthau, och strukturell realism, främst representerad av Kenneth Waltz. Skillnader finns också mellan dessa författare men i denna uppsats ämnar jag endast använda hypoteser som jag anser accepteras av båda inriktningarna.

Inom realismen anses staterna vara de allra viktigaste aktörerna. Dessa ses även som rationella och enhetliga. (Bengtsson et al 2001, s20) Man ser omgivningen som stater befinner sig i som anarkisk, detta därför att det, i världssystemet, inte existerar någon suverän (världsstat) som kan framtvunga ordning och säkerhet. "The concept of anarchy is used by realists to emphasize the point that the international realm is distinguished by the lack of central authority." (Baylis & Smith 2001, s143)

Realisterna hävdar att stater, i detta anarkiska system, tävlar om säkerhet, marknader, inflytande etc. Detta tävlande ses ofta som ett nollsummespel där den ene vinner vad den andre förlorar. Här finns alltså en skarp kontrast till liberalismens teori om så kallade absoluta fördelar; antagandet om att samarbete kan löna sig för båda parter. Ett av staternas viktigaste mål är enligt realismen att tillskansa sig mer makt; internationell politik blir alltså i mångt och mycket en maktkamp: "International politics, like all politics, is a struggle for power.

Whatever the ultimate aims of international politics, power is always the immediate aim.” (Morgenthau 1955, s25) Det blir här viktigt att definiera makt och Hans J. Morgenthau ger, i boken *Politics Among Nations*, följande definition: “man’s control over the minds and actions of other men”. (Ibid., s26) Kenneth Waltz menar å sin sida att stater eftersträvar sina intressen, vilka kan vara olika för olika stater: ”Each state pursues its own interests, however defined, in ways it judges best.” (Waltz 1979, s238)

Ett annat viktigt realistiskt begrepp, relaterat till makt, är Kenneth Waltz’s capabilities (maktresurser). Waltz menar att dessa maktresurser kan rankas utifrån befolkningsstorlek, storleken på territorium, resurser, ekonomisk och militär styrka, politisk stabilitet och kompetens. (Ibid., s131)

Signifikant för realismen är också dess tveksamma inställning till icke-statliga aktörer. Stater är, som nämnts, de aktörer som räknas inom realismen och man ifrågasätter bland annat de icke-statliga aktörernas möjligheter att faktiskt vara självständiga från just staterna. Den ovan nämnda teorin om relativa, istället för absoluta, fördelar bidrar också till en alltigenom negativ syn på internationellt samarbete. "It is because of this concern with relative gains issues that realists argue that cooperation is difficult to achieve in a self-help system". (Baylis & Smith 2001, s 154)

En punkt på vilken olika realistiska inriktningar är slående överens är att den internationella politikens främsta mål är staters överlevnad. “Beyond the survival motive, the aims of states may be endlessly varied.” (Waltz 1979, s91)

Jag finner det lämpligt att här ta upp den oenighet som finns mellan så kallad offensiv och defensiv realism. De defensiva realisterna hävdar att stater endast strävar efter tillräckligt mycket makt för att kunna säkra sin egen överlevnad. Stater är, enligt denna inriktning, inte viliga att riskera den egna säkerheten för att tillskansa sig mer makt. Offensiva realister, å andra sidan, hävdar att alla staters främsta ambition är att nå en hegemonisk status, och alltså bli mäktigast i världen. Detta även om en sådan strävan äventyrar egen säkerhet. “States, according to this view [offensive realism], always desire more power and are willing, if the opportunity arises, to alter the existing distribution of power even if such an action may jeopardize their own security.” (Baylis & Smith 2001, s152)

Trots de skilda synsätten vad gäller tillskansning av makt är det som nämnts statens överlevnad som anses vara viktigast och att säkerställa denna skall, enligt realismen, utgöra de statliga ledarnas absolut främsta intresse. “The primary object of all states is survival; this is the supreme national interest to which all political leaders must adhere.” (Ibid., s155) Här gör realisterna det, i mångas ögon, kontroversiella hävdandet att staters ledare ibland måste fatta omoraliska beslut eller begå omoraliska handlingar för att uppnå viktigare mål. Realismen accepterar alltså att statliga ledare ibland handlar utifrån en alternativ moral, något som kan föra tankarna tillbaka till den italienske filosofen Niccolo Machiavelli. (Waltz 1959, s207)

I sin bok *Theory of International Politics* skriver Kenneth Waltz att skillnaden mellan den inomstatliga och den internationella ordningen ligger i själva strukturerna. Inom stater behöver medborgarna, enligt Waltz, inte skydda sig själva eftersom staten finns där, som en högre makt, för att skydda dem. I det

anarkiska internationella systemet finns, som ovan nämnts, ingen sådan skyddande makt. Säkerhet kan i detta osäkra system följaktligen endast uppnås genom vad realisterna kallar självhjälp. "To achieve their objectives and maintain their security, units in a condition of anarchy . . . must rely on the means they can generate and the arrangements they can make for themselves." (Keohane 1986, s108) Waltz skriver att om stater inte handlar utifrån denna självhjälpsprincip riskerar de att exponera sig själva för skada.

Staters strävan efter att, genom självhjälp, öka egen säkerhet kan dock, enligt realismen, ofta leda till ett ökande av andra staters osäkerhet. Detta kan sätta igång en spiral av osäkerhet där stater reagerar på varandras strävan efter säkerhet genom att själva öka sin egen. "In the course of providing for one's own security, the state in question will automatically be fuelling the insecurity of other states." (Baylis & Smith 2001, s153) Fenomenet kallas, inom realismen, för säkerhetsdilemma och kan visas konkret i så kallad kapprustning mellan länder.

Ett säkerhetsdilemma, som ju onekligen kan klassas som ett ganska farligt fenomen, kan undgås genom så kallad maktbalans. "For some, peace is made by maintaining a 'balance of power' between rival states." (Fogerty 2000, s25) Om makten i ett bipolärt anarkiskt system är väl balanserad anser alltså realisterna att detta blir något säkrare och att problemet med säkerhetsdilemman följaktligen kan undvikas. Att behålla maktbalans blir alltså ett centralt mål för stormakternas ledare för att bringa ordning i det anarkiska internationella systemet. Det skall dock tilläggas att maktbalans, enligt realismen, endast temporärt kan förmildra säkerhetsdilemmats värsta följder och inte helt undgå dem. Detta beror, enligt förespråkarna för perspektivet, på bristen av förtroende i internationella relationer.

Kenneth Waltz tar i sin bok *Man, the State and War* upp Rousseaus "Stag Hunt"-liknelse:

"Assume that five men who have acquired a rudimentary ability to speak and to understand each other happen to come together at a time when all of them suffer from hunger. The hunger of each will be satisfied by the fifth part of a stag, so they 'agree' to co-operate in a project to trap one. But also the hunger of any one of them will be satisfied by a hare, so, as a hare comes within reach, one of them grabs it. The defector obtains the means of satisfying his hunger but in doing so permits the stag to escape. His immediate interest prevails over his considerations for his fellows." (Waltz 1959, s167-168)

Waltz menar att denna metafor är användbar för att belysa problemen med att sammanföra individuella och allmänna samt kort- och långsiktiga intressen samt för att förstå att risken för "cheating" (fusk) är stor. Han hävdar också att i internationell politik motverkar egenintresset allmännyttan, exempelvis i staters strävan efter ökad säkerhet (se problemet med säkerhetsdilemman ovan). "With each country constrained to take care of itself, no one can take care of the system." (Keohane 1986, s106)

Internationellt samarbete är alltså, enligt realismen, svårt att åstadkomma. Vad som dock kan förekomma är så kallad "bandwagoning" och "balancing". Det första begreppet syftar på en situation där stater sluter upp bakom en stark stat och "samarbetar" för att hålla sig väl med denna och befinna sig på den vinnande sidan. "Balancing", som av Waltz anses vanligare, även fast detta debatterats flitigt, innebär istället att stater sluter upp bakom en svagare stat för att balansera

upp ett hot från en starkare sådan. "Secondary states...flock to the weaker side; for it is the stronger side that threatens them." (Waltz 1979, s126)

3.2 Liberalism

Trots vissa skillnader fokuserar både det liberalistiska och realistiska perspektivet på relationer mellan stater. Liberalismen består, i likhet med realismen, av flera, delvis skilda, teorier och det blir därför viktigt att återigen betona att denna analys koncentreras på de inriktningar som kallas idealism och liberal institutionalism.

Liksom realismen ser liberalistisk teori staterna som de viktigaste aktörerna i internationell politik. "Institutionalist theory assumes that states are the *principal* actors in world politics." (Keohane 1993, s271) Det liberalistiska perspektivet är dock inte statscentrerat i lika hög utstäckning som realismen utan ger en mer framträdande bild åt andra aktörer som exempelvis inhemska intressegrupper och internationella NGO:s (Non-governmental organizations). "Robert Keohane and Joseph Nye argues that the centrality of other actors, such as interest groups, transnational corporations and international non-governmental organizations has to be taken into consideration." (Baylis & Smith 2001, s170)

Teorierna skiljer sig också till viss del åt i sin syn på själva staterna. Liberalisterna delar nämligen inte realisternas syn på staten som enhetlig aktör för vars handlande de interna politiska systemen spelar mindre roll. Istället ses staterna som en arena på vilken olika intressenter tävlar mot varandra, man talar om staten som pluralistisk. Denna tävlans struktur bestäms av hur landets inhemska institutioner är organiserade och statens intressen och preferenser blir följaktligen en produkt av inbördes konkurrens mellan olika intressegrupper. "Beroende på den relativa styrkan hos skilda intressegrupper, och på hur statens institutioner gynnar eller hindrar den ena eller den andra gruppen, kommer staten att bete sig på olika sätt." (Bengtsson et al 2001, s28) Staters intressen och preferenser, och därmed också beteende, är således inte, enligt denna teori, helt stabila över tiden.

Liberalismen delar realismens syn på världsordningen som anarkisk. Man håller också med om att fred inte är ett naturligt tillstånd i detta världssystem utan någonting som måste konstrueras. Detta måste, enligt förespråkarna för teorin, göras med hjälp av internationella institutioner och här tillskriver man alltså denna typ av aktörer en betydligt mer framträdande roll än ovan beskrivna realism. Vad är då en institution? Begreppet definieras av Robert Keohane som: "a persistent and connected sets of rules (formal or informal) that prescribe behavioural roles, constrain activity, and shape expectations." (Keohane 1989, s163) Enligt liberalismen kan starka och väl fungerande institutioner strukturera handlande präglad av egenintresse, minska fusk och öka samarbete mellan stater eftersom dessa får klart för sig vad de kan och inte kan göra. Här finns således en möjlighet att förena egenintresset med det gemensamma bästa. Internationella institutioner anses alltså vara den viktiga nyckeln till att begränsa det anarkiska världssystemets negativa effekter, inte maktbalans som realisterna hävdar.

”...regimes and international institutions can mitigate anarchy by reducing verification costs, reinforcing reciprocity and making defection from norms easier to punish.” (Baylis & Smith 2001, s176)

Ett konkret exempel på en sådan internationell institution är organisationen FN som också i stor utsträckning vilar på liberala principer. Den amerikanske presidenten och liberalen Woodrow Wilson var en av de mest kända förespråkarna för den här typen av internationella auktoriteter. Han hävdade att det internationella anarkiska systemet, liksom det nationella, måste innehålla demokratiska styrelseformer med kraft nog att rycka in vid en konflikt, detta dock först i situationer där medling visat sig vara fruktlöst. ”According to the US President, peace could only be secured with the creation of an international institution to regulate the international anarchy. Security could not be left to secret bilateral diplomatic deals and a blind faith in the balance of power.” (Ibid. s167)

Ett annat viktigt begrepp, nära knutet till ovanstående resonemang är vad som, av idealisterna, kallas ”collective security” (kollektiv säkerhet). Konceptet vilar på centrala liberala värden om frihet och suveränitet. Premisserna är att upprätthållandet av en stats säkerhet och suveränitet är varje stats sak och att alla bör agera om någons säkerhet hotas. På detta sätt hoppas man kunna avskräcka aggressivt handlande. ”Collective Security is a system for aspiring for peace in which participants agree that any breach of the peace is to be declared to be of concern to all the participating states, and will result in a collective response...”(Wight 1977, s149). Denna doktrin hade fötts, ur idealistisk teori, redan vid bildandet av League of Nations efter första världskriget, men då misslyckats fatalt. Den hade sedan tagits upp igen vid bildandet av FN men aldrig kunnat bli en realitet då motsättningarna mellan de båda stormakterna varit alltför stora.

Samarbete utgör, som kanske framgått, något av en centralpunkt i liberalistisk teori. En bakomliggande viktig tanke inom så kallad liberal institutionalism är att internationellt samarbete innebär en fördel för de stater som ingår i det. Man förespråkar ett nära samarbete mellan länder eftersom samarbete inom ett område kan leda till fortsatt sådant inom andra områden, ett fenomen kallat ”ramification” (förgrening); ”...meaning the likelihood that co-operation in one sector would lead governments to extend the range of collaboration across other sectors.” (Baylis & Smith 2001, s169)

Ytterligare en viktig liberal hypotes som jag anser vara värd att ta upp är den som kallas ”democratic peace theory”. Denna säger att demokratier är mindre villiga att föra krig men däremot mer benägna att samarbeta internationellt medan stater utan demokratiskt styre tenderar att vara desto mer krigsbenägna.

“According to the democratic peace theorist, liberal democracies have less of a tendency to go to war against other liberal democracies because they are constrained from doing so by institutional or structural factors, such as check and balance systems and a political division of power in the government. There is also a sharing of cultural factors such as the commonality of democratic values, which inhibit liberal democracies from waging war against each other.” (Weiner 2003, s77-78)

Påståendet om demokratiernas fredlighet har dock, som syns i citatet ovan, modifierats med tiden och i modern liberalistisk forskning hävdar man numera att

demokratier är fredliga *mot varandra*. Stater styrda av folket kan dock "... mycket väl föra krig mot icke-demokratier i försvarssyfte, antingen reaktivt eller som en förebyggande åtgärd." (Bengtsson et al 2001, s29).

4 Historisk bakgrund

Mellan åren 1980 och 1988 utkämpades ett blodigt krig i mellanöstern. Denna utdragna väpnade konflikt stod mellan grannländerna Iran och Irak och hade vid sitt slut inte bara kostat miljoner människors livet utan även försatt staten Irak i en mycket allvarlig ekonomisk kris. Den irakiska staten hade vid krigsslutet spenderat oerhörda summor pengar på såväl vapenköp som återuppbyggnad, utgifter som till allra största del hade finansierats genom lån från olika länder. 1988 uppnådde de ekonomiska kostnaderna för återuppbyggnaden av Irak svindlande 230 billioner dollar. Detta samtidigt som landets egen oljeproduktion endast genererade en inkomst på 13 billioner dollar; ett, i sammanhanget, försumligt belopp som inte ens förmådde täcka statens löpande utgifter. (Nye 1991) Merparten av Iraks hamnar mot Persiska viken hade också förstörts under kriget, något som innebar ett hårt slag mot Iraks utrikeshandel. Den väldiga upplåningen genererade givetvis massiva skulder, bland annat till de oljerika och kapitalstarka grannländerna Kuwait och Saudiarabien. Det ekonomiska läget i Irak blev under åren efter krigsslutet desperat och någonting behövde göras snabbt, annars var det ovisst om den irakiska statens ekonomi över huvud taget skulle överleva.

Liksom för många av landets grannländer utgjorde olja den överlägset största delen av irakisk export. Höga oljepriser sågs följaktligen, i denna krisartade situation, som den enda vägen för landets ekonomi att få den injektion som den så desperat behövde. Oljepriserna fluktuerade dock i takt med internationella produktionsnivåer vilket kan sägas ha gjort råvaran till en mindre pålitlig kassako för den irakiska staten. Landets dåvarande diktator Saddam Hussein hävdade, vid ett arabiskt möte 1990, att Irak förlorade en billion dollar i intäkter för varje dollar oljepriset sänktes per fat. (Freedman & Karsh 1993, s46) Hussein (som under Iran-Irak kriget hade varit stödd av väst, bland annat genom vapenköp) vände sig mot det lilla angränsande kungadömet Kuwait; ett av världens rikaste länder som ensamt stod för en betydande del av världens samlade oljeproduktion. Vid ett OPEC möte i maj 1990 anklagade Hussein Kuwait för överproduktion av olja och hävdade att detta var en orsak till att priset vid denna tid sjönk. Anklagelserna ledde dock inte till någon minskning av oljeproduktionen från Kuwaits sida. Den andra augusti 1990 skickade Saddam Hussein ut en väldig invasionsarmé, bland annat bestående av 120 000 man och 850 tanks, för att ”annektera” det lilla landet i söder. Detta dels med ursäkter om historiska gränstvister och dels med motiveringen att Kuwait stulit olja samt använt sig av ett oljefält som man ansåg tillhöra Irak. ”Tariq Aziz later said in a letter to the Arab league that Kuwait is ‘systematically, deliberately and continuously’ harming Iraq by encroaching on its territory, stealing oil, and destroying its economy. ‘Such behaviour amounts to military aggression.”

(<http://political.lifetips.com/faq.asp?SiteID=369&QuestionID=22682&type=0>)

Kuwait lyckades naturligtvis inte bjuda något nämnvärt militärt motstånd mot en så överväldigande styrka och inom kort stod huvudstaden Kuwait City, och snart också resten av landet, helt under irakisk kontroll. Irak kontrollerade vid denna tidpunkt ensamt hela 20 procent av all världens oljeproduktion och skulle, i och med detta, med all säkerhet komma att få en mycket dominerade ställning inom OPEC. (Freedman & Karsh 1993, s180)

Snabbt blev invasionen föremål för hela världens uppmärksamhet och responsen från det internationella samfundet lät inte vänta på sig. I FN röstade man i snabb takt igenom flera resolutioner som krävde ett omedelbart och villkorslöst irakiskt tillbakadragande från hela Kuwait. Dessutom beslutade säkerhetsrådet att ekonomiska sanktioner skulle införas som ett extra påtryckningsmedel. I FN:s säkerhetsråd fastslogs också, i resolution 660 och 678, en tidsfrist inom vilken Irak skulle vara ute ur Kuwait. Deadline sattes till midnatt den 15 januari 1991.

Under tiden man väntade på resultat från resolutionerna och den ekonomiska pressen stationerade USA en enorm styrka på över 400 000 man i Saudiarabien, och ytterligare drygt 200 000 man tillhandahölls av ett stort antal andra länder som alla ingick i en koalition, ledd av USA. (Ibid, s409) Denna koalition bestod bland annat av Storbritannien, Frankrike och Israel samt ett flertal av Iraks grannländer och lyckades hålla samman under hela kriget. Detta trots ihärdiga irakiska försök att skapa sprickor i den, exempelvis genom att skicka så kallade SCUD-missiler mot mål i Jerusalem.

Då Irak envist vägrade att vika sig inför det internationella trycket startade koalitionen, den 17 januari 1991, den militära operationen "Desert Storm". Denna inleddes med massiva luftanfall följt av en överväldigande markoffensiv. Den irakiska armén, en av världens då största och mest erfarna, kördes ut ur Kuwait och besegrades på endast sex veckor i vad Saddam Hussein hade kallat "the Mother of All Battles". Den 3 mars 1991 accepterade de irakiska ledarna villkoren för en vapenvila och striderna upphörde. Saddam Hussein lyckades dock behålla sin plats som Iraks diktator även efter krigets slut.

5 Analys

Efter att ha redogjort för såväl centrala begrepp inom realism och liberalism som de empiriska skeendena runt Gulfkriget har det nu blivit dags att applicera teori på empiri för att försöka förklara aktörernas beteende med hjälp av dessa teories begrepp och antaganden. För tydlighet och fokus kommer detta att ske i, för perspektiven, separata analyser. Själva jämförelsen kommer således inte att äga rum förrän i slutdiskussionen.

5.1 Konflikten ur realistiskt perspektiv

Syftet med analyserna är alltså att förklara aktörernas beteende. Ett första steg blir således att fastställa dessa. Vilka aktörer kan då räknas som relevanta för just en realistisk analys?

Svaret på frågan blir de inblandade staterna; uppenbarligen främst USA och Irak men faktiskt också Sovjetunionen och alla de 28 stater som ställde upp i den USA-ledda koalitionen. Anledningen till detta är att realisternas värld är en tillvaro där den starkes rätt gäller, och staterna de facto är de som kan mobilisera störst maktresurser (*capabilities*). "States are not and never have been the only international actors. But then structures are defined not by all of the actors that flourish within them but by the *major* ones...so long as the *major* states are the major actors, the structure of international politics is defined in terms of them." (Waltz 1979, s93-94) Gulfkriget tar alltså, åtminstone ur ett realistiskt perspektiv, tydligt formen av en internationell konflikt. "The assumption that the state is the principal actor coupled with the view that the environment in which states inhabit is a perilous place help to define the essential core of realism." (Baylis & Smith 2001, s155)

Konflikten som benämns Gulfkriget bottenar, som nämnts, i att Irak, under ledning av landets diktator Saddam Hussein, invaderade grannstaten Kuwait varpå USA, tillsammans med ett stort antal allierade, kontrade invasionen med ett massivt militärt engagemang. Vad kan det då ha varit som motiverade Saddam Hussein att sätta igång ett så vanskligt projekt som invasionen av det rika grannlandet i söder ändå måste sägas ha varit?

Här kan man urskilja flera orsaker som dock inte utesluter varandra. Ett, grundläggande, antagande man måste ta i beaktning när man ämnar analysera invasionen med hjälp av realistiska verktyg är att det i världssystemet, i motsats till det tillstånd som råder inom själva staterna, inte existerar några tillräckligt starka institutioner eller mekanismer som kan hjälpa dessa att säkerställa sin överlevnad. Vad som då återstår är ett anarkiskt system präglad av, ovan genomgången, osäkerhet och "self help" (självhjälp).

Det första sättet att förklara invasionen av Kuwait ur ett realistiskt perspektiv kan vara genom att se den som en irakisk kamp för överlevnad. Enligt realismen har stater egna intressen och handlar utifrån dessa; överlevnad ses, som bekant, här som det absolut främsta målet (intresset) som staternas ledare måste sträva efter att tillgodose. Som vi kunde läsa ovan befann sig Iraks ekonomi vid tiden för Kuwaitkriget i så djup ekonomisk kris att statens fortsatta överlevnad faktiskt kan sägas ha varit hotad. I denna situation blev alltså landets ledare Saddam Husseins absolut högsta prioritet att avvärja detta hot. Husseins agerande gentemot Kuwait kan kanske ses som både ont och omoraliskt. Här måste vi dock komma ihåg att det, enligt realismen, kan vara acceptabelt för staters ledare att agera enligt en annan moral än andra, detta i strävan efter att uppnå ett högre mål, som exempelvis statens säkerhet och fortsatta överlevnad. Det är dock oklart vilka gränser som finns för denna omoral och således i vilken utsträckning detta argument är applicerbart på Iraks handlande gentemot Kuwait. Jag anser dock att tankarna kring denna alternativa moral kan bidra som förklaringsfaktor.

Ett andra vis att se på invasionen är som ett sätt för Irak att öka sin säkerhet i regionen, detta på Kuwaits bekostnad. Under kriget mot Iran hade så gott som samtliga Irakiska hamnar mot Persiska viken förstörts, vilket gjorde att landets viktigaste utlopp för handel blivit avskurna. ”The war with Iran had also seen the destruction of almost all of Iraq's port facilities on the Persian Gulf, cutting off Iraq's main trade outlet. Many in Iraq, expecting a resumption of war with Iran in the future, felt that Iraq's security could only be guaranteed by controlling more of the Gulf Coast, including more secure ports. Kuwait thus made a tempting target.” (http://en.wikipedia.org/wiki/Gulf_War) Hand i hand med denna strävan efter ökad säkerhet går också en strävan efter ökad makt. I och med invasionen av Kuwait ändrades den regionala maktbalansen i Mellanöstern markant. ”The Iraqis were becoming a major military power in the Middle East and therefore a danger to the stability of the whole region.”

(http://www.studyworld.com/biography/historical_figures/saddam_hussein.htm)

Härigenom kan Irak också anses ha försökt utöka den egna relativa makten. Detta genom att ta kontroll över Kuwaits olja, och därmed också skapa ett försprång i det internationella tävlandet om resurser. Annekterandet av Kuwait skulle bland annat ge Irak ett relativt övertag gentemot fienden och motståndaren Iran, som man ju legat i krig med i åtta år (till saken hör att tillståndet mellan dessa båda fiendeländer vid tiden för Iraks invasion av Kuwait var vapenvila och inte permanent fred) och en förmodad ledande position inom OPEC. Men eftersom Kuwait var en suverän stat och ett stort antal andra länder var beroende av dess omfattande oljeproduktion för import kan alltså en invasion på intet sätt sägas ha utgjort ett riskfritt företag. Husseins handlande kan dock i mångt och mycket förklaras med hjälp av, ovan beskriven, offensiv realism. Enligt denna syn är ju alltså stater villiga att riskera något så viktigt som den egna säkerheten just för att ändra maktbalansen till sin fördel om tillfälle ges.

Kan den aktuella tidpunkten då sägas ha varit rätt tillfälle? Jag anser att man, i detta fall, låt vara med stor knapphet, skulle kunna argumentera för att Irak kan ha sett något av ett gyllene tillfälle att invadera vid den aktuella tidpunkten. Vissa argument står att finna. Det internationella systemet hade, som bekant, under

många årtionden före Gulfkriget präglats av en bipolar världsordning med åtföljande maktkamp mellan de båda supermakterna USA och Sovjetunionen. USA:s utrikespolitiska policies hade följaktligen under denna tid dominerats av kampen mot Sovjet där båda parter strävade efter att influera så många av världens länder som möjligt i så kallade "spheres of interest" (intressesfärer). I denna situation hade USA stött Irak i landets långa krig mot grannstaten Iran. Anledningen till detta hade varit att man ville motarbeta spridning av radikal islam: "The U.S. hoped to use Iraq to counter the radicalism of the Khomeini regime in Iran from spreading to oppressed peoples of the Emirates and to Saudi Arabia. Saddam Hussein was guaranteed financial backing in the form of loans from Kuwait, Saudi Arabia, and other nations." (Klein 2003) När nu det kalla kriget kunde anses gå mot sitt slut och USA stod som segrare anser jag att det kan vara rimligt att anta att Saddam gjorde missbedömningen att den gamla bundsförvanten inte skulle vara så snabb med att agera mot Irak, åtminstone inte militärt. "The Iraqi President, Saddam Hussein, also assumed that the West would not use force to defend Kuwait, a miscalculation which was fuelled by the memory of the support the West had given Iraq during the Iran-Iraq war." (Baylis & Smith 2001, s170) Här kan man också hänvisa till en mycket omdiskuterad konversation mellan Saddam Hussein och den amerikanska Bagdad-ambassadören April Glasspie:

"April Glaspie gave Saddam Hussein the understanding that the U.S. was going to stand aloof from the crisis," says Dr. Dwight Simpson, Professor of International Relations at San Francisco State University. "In effect you could say, and this is one means of interpreting this, that the U.S. gave Saddam a sort of green light [to invade Kuwait]." (<http://www.journalism.sfsu.edu/www/pubs/prism/apr98/features/saddam1.html>)

Realistisk teori säger också mycket riktigt att revisionistiska stater kan missbedöma sin förmåga att fatiskt ändra på ett status quo, antingen därför att man överskattar sina egna maktresurser eller underskattar andra staters "capabilities" eller intentioner.

Invasionen, och den åtföljande förändringen av geostrategisk maktbalans, sågs av andra grannstater, kanske mestadels av Saudiarabien, som ett allvarligt hot, då man fruktade fortsatt Irakisk expansion. Denna fruktan kan också, enligt realismen, ses som högst befogad, detta av två skäl. För det första är ju världssystemet, som nämnts i teoriavsnittet, präglad av både misstänksamhet och brist på förtroende mellan stater vilket gör det svårt att lita på grannar: "States can never be sure of the intentions of their neighbours and, therefore, they must always be on their guard." (Baylis & Smith 2001, s257) Det blir här, ur ett realistiskt perspektiv, mycket svårt för bland andra Saudiarabien att lita på grannen Irak och denna stats framtida intentioner. Att Irak var kapabelt till expansion genom militärt handlande kunde det ju efter invasionen av Kuwait inte råda något tvivel om, och faktum var att landet förfogade över en såväl kraftfull som erfaren krigsmakt. Det ekonomiska tillskottet ledde dessutom till utökade irakiska capabilities och oron och osäkerheten inför vad dessa skulle komma att användas till kan, enligt realismen anses vara rättfärdigad då ekonomiska resurser enligt perspektivet kan omvandlas till militära sådana. (Mearshimer 2001, s143-

145)

"It would be nice to believe that the additional [Iraqi] income would have been devoted to economic development, but that belief is inconsistent with the Iraqi President's past behavior, which has been aimed at turning Iraq into the dominant military power in the region." (Nye 1991)

Denna oro kan också förstärkas utifrån realistisk synvinkel då människan, enligt denna teori, drivs önskan att dominera och rädsla för att domineras. (Bengtsson et al 2001, s21) Anledningen till att detta maktspel och osäkerhet kan få fortgå är att världssystemet, som nämnts, är anarkiskt och att det inte existerar någon oberoende auktoritet som kan tvinga stater att följa lagar. Istället hävdar ju realisterna att det är maktbalans som ger viss stabilitet i världspolitiken. Maktbalansen i Mellanöstern kunde nog ses som ganska skev redan under tiden innan invasionen. Irak, som ville ändra befintliga maktförhållanden och därmed kan kallas en revisionistisk stat, förfogade vid denna tid alltså över en av världens allra största och mest erfarna arméer.

"The Iraqi military machine -- numbering more than a million men with an extensive arsenal of CW (chemical weapons), extended range Scud missiles, a large air force and one of the world's larger armies -- emerged as the premier armed force in the Persian Gulf region. In the Middle East, only the Israel Defense Force had superior capability."
(<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm>)

Landet hade därför ett klart övertag (större capabilities) gentemot andra stater i regionen, exempelvis Kuwait och Saudiarabien, som inte ville ändra maktförhållandena (status quo stater). Detta, tillsammans med det faktum att man alltså kan tänkas ha missbedömt andra staters reaktion, gjorde att Irak trodde att man skulle segra i en väpnad konflikt och därför oundvikligen gav sig ut i en, även om vissa risker fanns. "It [realism] is based on the assumption that military advantage itself leads to its use. (Fogarty 2000, s64) Detta gjordes med tre mål i sikte: överlevnad, säkerhet och makt.

När nu invasionen var ett faktum blev FN en institution som fick en framträdande roll i att, genom varningar och sanktioner, försöka förmå Irak att lämna Kuwait. Detta misslyckades.

I teoriavsnittet kunde vi läsa om realisternas pessimistiska syn på fungerande internationellt samarbete. Denna grundade sig på två begrepp som jag anser kunna vara användbara då man vill försöka förklara varför förhandlingarna som föregick den rent militära operationen Desert Storm förblev resultatlösa och alltså inte lyckades förhindra väpnad konflikt. De två begreppen är: *fusk* och *relativa fördelar*. "There are two main factors which continue to make co-operation difficult...The first is the prospect of cheating; the second is the concern which states have about what is called relative gains." (Baylis & Smith 2001, s258)

Vad gäller "cheating" (fusk) i det aktuella fallet kunde ju varken USA, Irak eller de andra staterna, i ett världssystem präglad av misstro, lita på att motparten verkligen skulle efterleva en eventuell överenskommelse om tillbakadragande och prissättning på olja. Risken var ju, ur ett realistiskt perspektiv, betydande att någon av de inblandade parterna skulle fuska och därmed tillskansa sig större resurser i den tävling som alltså ständigt pågår stater emellan.

Föreställningen om så kallade relativa fördelar ger ju dessutom en situation där ett ömsesidigt tjänande på samarbete inte existerar; en part förlorar vad en annan vinner. "When faced with the possibility of cooperating for mutual gain, states that feel insecure must ask how the gain will be divided...Even the prospect of large absolute gains for both parties does not elicit their cooperation so long as each fears how the other will use its increased capabilities." (Keohane 1986, s101) Det kan här hävdas att det, utifrån föreställningen om relativa fördelar, var oerhört svårt för inblandade parter att nå en acceptabel förhandlingslösning på situationen i Mellanöstern. Detta alltså eftersom varje lösning obönhörligen skulle innebära att någon part skulle komma att vinna vad någon annan förlorade; ett scenario som uppenbarligen ingen av parterna var beredda att acceptera.

FN auktoriserade därför, som ovan nämnts, staten USA att leda en koalition av 28 stater för att mota ut Irak med våld. Inom realismen är man kritisk mot organisationer som FN och lagar och idéer denna typ av internationella institutioner grundar sig på, detta av två anledningar. För det första menar man att stater inte bör överlåta ansvaret för den egna säkerheten till andra. "Realists do not believe it is prudent for a state to entrust it's safety and survival on another actor or international institution such as the League of Nations or the United Nations." (Baylis & Smith 2001, s144) För det andra säger realistisk teori att även om det finns ett mänskligt behov av fred och allmän ordning så kommer internationella lagar som skrivs för att skapa detta alltid att vara partiska. De lagar som Irak enligt världssamfundet brutit mot, och som koalitionen (främst USA) skulle tvinga landet att följa, gynnar enligt realismen alltid vissa stater mer än andra. Dessa fungerar bara därför att de skrivits av de som har makten och därmed motsvarar ett underliggande styrkeförhållande. Denna uppfattning skulle eventuellt kunna försvaras av det faktum att USA vid operation "Iraqi freedom" eller "det andra Gulfkriget" i viss mån ignorerade FN. I ljuset av detta är det alltså riktigare att, i en realistisk analys, fokusera på staterna eftersom det faktiskt är dessa som står bakom styrkeförhållandet. "The most powerful states in the system create and shape institutions so that they can maintain their share of world power or even increase it. In this view institutions are essentially arenas for acting out power relationships." (Mearsheimer 1994, s13)

Att USA lyckades förena hela 28 länder i en koalition mot Irak kan realisterna förklara med hjälp av begreppet "bandwagoning". Begreppet syftar, som ovan beskrivits, på en tendens bland stater att ansluta sig till den starka, vinnande sidan för att hålla sig väl med denna. Som vi tidigare nämnt var ju kalla kriget över och USA stod som segrare. Att så många länder slöt upp bakom USA kan alltså förklaras med att de ville stå på den starkes sida och skapa en god relation med världens enda supermakt: "... the overwhelmingly superior coalition arrayed against Iraq in the Gulf War exemplifies piling-on bandwagoning behaviour." (Schweller 1996, s 96)

Turen har nu också kommit till USA och ett försök att förklara denna stats kraftfulla agerande gentemot Irak. Vad som över huvud taget gjorde det möjligt för USA att agera som man gjorde kan, enligt realisterna, sägas vara ett anarkiskt världssystem samt avsaknaden av en bipolär världsordning. Här blir förklaringen mycket lik den till varför Irak invaderade Kuwait. Eftersom Sovjetunionen vid

tiden för Gulfkriget höll på att upplösas, och följaktligen inte var lika stark som förut, fanns inte längre någon konflikthindrande maktbalans. Världsordningen hade de facto gått från att, sedan närmare 50 år, ha varit bipolär till att bli unipolär. Man skulle som strukturell realist kunna hävda att strukturen i den internationella politiken ändrats till följd av en omdistribution av makt och capabilities till USA:s fördel. USA kunde gå i krig eftersom det, i den anarkiska världsordningen, inte fanns någon auktoritet stark nog att stoppa dem, Sovjetunionen utgjorde helt enkelt inte längre någon motvikt. ”The concept of anarchy is used by realists to emphasize the point that the international realm is distinguished by the lack of central authority.” (Baylis & Smith 2001, s143)

Denna hypotes är faktiskt också något som stöds av följande citat från USA:s dåvarande president George Bush från den 14 oktober 1990:

“Suppose we set the clock back 5 years, say nothing of 10 or 20, and we had an event of this nature in the Middle East. The major unknown and the major area of concern would have been: How would the Soviets react? How would the Soviets view this? What actions are the Soviets apt to take? Now, today we don’t have that concern because they have joined in in the United Nations in condemning this aggression. That’s a significant difference from the way it used to be. It makes the equation so much easier to solve.”

(<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90081400.html>)

Men vad var det då som motiverade USA att genomföra en sådan jätteoperation så långt ifrån landets gränser? Att man valde ett militärt handlingsalternativ framför fortsatta ekonomiska och diplomatiska påtryckningar är ur realistisk synpunkt helt naturligt då militär aktion enligt realismen är det mest adekvata sättet att visa sin styrka. Detta blir tydligt i exempelvis resonemangen kring maktbalans där man ju främst syftar på balans av just militär kapacitet. (Waltz 1979, s113)

I officiell amerikansk retorik hette det ofta att anledningen till att USA gick i krig mot Irak 1991 var att Irak hade brutit mot internationell lag och kränkt ett annat lands suveränitet. Det går att hitta flera exempel på denna typ av rättfärdigande, inte minst i de tal USA:s president George Bush höll till nationen i anslutning till operation Desert Storm. Dessa citat från den 11 september 1990 utgör några sådana exempel:

“We stand today at a unique and extraordinary moment. The crisis in the Persian Gulf, as grave as it is, also offers a rare opportunity to move toward an historic period of cooperation. Out of these troubled times, our fifth objective- a new world order – can emerge: a new era, freer from the threat of terror, stronger in the pursuit of justice, and more secure in the quest for peace. An era in which the nations of the world, east and west, north and south, can prosper and live in harmony”...“What Iraq has done violates every norm of international law.”

(<http://www.presidentialrhetoric.com/historicspeeches/bush/iraqiaggression.html>)

Realister förutsätter dock att egenintresset är grunden för allt mänskligt handlande: “the United States was ready to lead a UN-sanctioned ‘coalition of the willing’ against Iraq in 1991, because its policy makers responsible for defining national interest believed that the country’s vital interests were at stake.” (Weiner 2003, s77) Detta betyder att det nationella intresset förväntas väga tyngre än ideologiska argument. Hänvisandet till FN och internationell lag från USA: s sida

kan, ur realisternas synvinkel, ses som ett rättfärdigande rationella amerikanska politiker använde sig av för det just då gynnade deras reella intressen.

Vilka skulle då dessa intressen kunna sägas ha varit? Det mest konkreta sådana intresset blir uppenbart oljan. Då Irak invaderat Kuwait kom landet att ensamt stå för 20 procent av världens sammanlagda oljeproduktion. Även denna hypotes kan backas upp av ett citat av George Bush:

“Vital economic interests are at risk as well. Iraq itself controls some 10 percent of the world’s proven oil reserves. Iraq plus Kuwait controls twice that. An Iraq permitted to swallow Kuwait would have the economic and military power, as well as the arrogance, to intimidate and coerce its neighbours – neighbours who control the lion’s share of the world’s remaining oil reserves. We cannot permit a resource so vital to be dominated by one so ruthless. And we won’t”
(<http://www.presidentialrhetoric.com/historicspeeches/bush/iraqiaggression.html>)

Medan FN försökte tvinga ut Irak med hjälp av medling och sanktioner flyttade USA 400 000 man till Saudiarabien. Detta tolkas som ett fall av, ovan genomgången, ”balancing”; ett sätt att stabilisera den regionala maktbalansen i mellanöstern och därigenom balansera det Irakiska hotet och övertaget i form att tillsätta mer resurser. På så sätt kan man sägas ha hindrat Irak från att expandera ytterligare.

”Had Iraq gone unchecked, its seizure of Kuwait might have foreshadowed its seizure of the rest of the Arab Gulf states (Saudi Arabia, the United Arab Emirates, Qatar, Bahrain and Oman)...Syria, Jordan, Yemen and Lebanon would have been vastly outmatched by Iraqi power, and might succumb to it.” (van Evera 1991, s 12-14)

Saudiarabiens vilja att släppa in, och överlåta sin säkerhet till, amerikanska trupper går stick i stäv med ovan beskrivna realistiska föreskrifter om att inte överlåta ansvaret för sin säkerhet åt andra. Här får man dock anta att Saudiarabien bedömde det vara nödvändigt för landets ledares ultimata mål; statens fortsatta säkerhet och överlevnad.

Den amerikanska ekonomin är till stor del beroende av oljeimport från Mellanöstern, både från Kuwait och från Saudiarabien. Inom realismen hävdas att staters ambition att öka sin egen makt ofta upplevs som ett hot mot andra länders säkerhet. ”...one state’s quest for security is often another state’s source of insecurity.” (Baylis & Smith 2001, s153) Skulle ett enda land (Irak) få kontroll över så stor del av oljan, och dessutom ha som ambition att höja världsmarknadspriset, skulle detta skada USA:s ekonomi allvarligt. Efter att ha läst om Iraks akuta penningbrist vid denna tid torde det inte vara orimligt att vänta en snabb, kraftig oljeprishöjning av Hussein. Olja stod, vid tiden för Gulfkriget, för cirka 40 procent av den totala amerikanska energiproduktionen. Här bör även tilläggas att USA importerade hela 45 procent av denna viktiga råvara och att en stor del av importen skedde, och sker fortfarande, från Mellanöstern. Högre oljepriser skulle, med största sannolikhet få betydande effekter på den amerikanska ekonomin. En primär sådan skulle bli en högre importkostnad, vilket, på ekonomispråk, skulle leda till en negativ förändring i bytesbalansen. Detta skulle utgöra en chock för ekonomin och skulle med största sannolikhet medföra makroekonomiska effekter som exempelvis ett hämmande av tillväxten. Utvecklingen kan vid en hårddragning ses som ett hot mot statens säkerhet vilket

ju inte på något sätt är accepterbart.

“If Saddam Hussein had gained control of Gulf oil and chosen a long-term sustainable price rise, the effects on the U.S. economy (through the terms of trade) would have been modest. If he had tried to extort money more quickly with a more dramatic price rise, the damage to the U.S. (and world) economy would have been considerably greater.” (Nye 1991)

Förutom detta hot mot statens säkerhet innebar Gulfkriget också en möjlighet för USA att öka sin relativa makt i den, för landets ekonomi, så viktiga Mellanöstern. Eftersom ökad makt är ett av staters främsta intressen är det, ur ett så kallat offensivt realistiskt perspektiv, självklart att USA skulle ta tillfället i akt att nå ett steg närmare staters högsta mål: total hegemoni. ”The ultimate goal of all states is to achieve a hegemonic position in the international system.” (Baylis & Smith 2001, s152) I detta sammanhang kan det vara relevant att nämna att USA under hela tiden efter Gulfkriget har haft en tung militär närvaro i området runt Persiska viken med flera hangarfartyg och militärbaser bland annat i Saudiarabien och Bahrain.

5.2 Konflikten ur liberalistiskt perspektiv

Liksom i ovanstående analys kommer de inblandade staterna här att räknas som de viktigaste aktörerna. ”The most important actors in world politics are territorially organized entities (city-states or modern states).” (Keohane 1986, s164)

Som vi kunde läsa i teoriavsnittet ger liberalerna dock större utrymme åt individer och sociala grupper vilka man anser utgöra viktiga och inflytelserika nyckelaktörer i internationell politik. Denna syn skiljer sig något från realistisk teori som ju är betydligt mer fokuserad på stater som enhetliga aktörer. När vi nu skall försöka förklara Gulfkriget med hjälp av liberalistisk teori får vi alltså börja med att bredda synen på de som kan räknas som betydande i vår analys. Denna bredare syn på aktörer kommer nu alltså att, förutom stater, även inkludera individer och institutioner. De viktigaste sådana bedömer jag vara Iraks diktator Saddam Hussein, och, på institutionsnivå, naturligtvis FN.

Ett första steg blir, liksom i ovanstående analys, att förklara Iraks invasion av Kuwait: varför valde Irak egentligen att invadera?

Om vi börjar på individnivå kan vi snabbt konstatera att staten Irak vid tiden för Gulfkriget var en diktatur som styrdes med järnhand av president Saddam Hussein och hans Bath parti. Hussein kom till makten i Irak 1979 genom att använda våld och drog sig aldrig heller, under resten av sin tid som president, för att gå våldsamt tillväga mot sina ”fiender”. Detta gäller vare sig ”fienderna” var andra stater (Iran – Irak kriget) eller folkgrupper inom det egna landet. Strax efter Gulfkriget lät nämligen Hussein, med hjälp av sina lojala trupper, brutalt slå ner ett uppror i den Shiamuslimska södra delen av Irak och 1985 hade diktatorn låtit använda kemisk stridsgas mot civila kurder i norr. (Wheeler 2000, s140) Man kan, med hjälp av dessa, och liknande exempel, enkelt måla upp bilden av Hussein som en ledare av grym natur som aldrig tvekat att ta till våldsamma metoder, vare sig det gällt att konsolidera eller expandera sin makt. ”...moreover, Saddam's

view of the utility of violence is entirely different from ours...Saddam sees violence as something that can achieve his goals. He sees a utility in violence.” (<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/gunning/interviews/mylroie.htm>)

Studiet av Hussein ger också en bild av en man som inte verkar rädd för att ta risker, tvärt om. ”One can ask, why did Saddam invade Kuwait in 1990? He is a man who takes chances.” (Ibid.) En faktor i beslutet att invadera Kuwait kan alltså sägas ha varit Saddam Husseins dokumenterat våldsamma och riskbenägna personlighet. Ytterligare en faktor som skulle kunna ha drivit Hussein i riktning mot invasion är den djupa ekonomiska kris som Irak befann sig i. Medan man ur realistisk synvinkel kan se denna som ett hot mot statens överlevnad låter liberalismen oss eventuellt tolka den som ett hot mot Saddams framtida position som ledare. Han hade fört krig mot Iran i åtta år utan att kunna peka på något som egentligen vunnits med detta. Kriget hade dock fått utbrett folkligt lidande som följd och landet stod nu, som bekant, på ruinens brant. Ett sätt för Hussein att rikta folkets uppmärksamhet från denna prekära situation, och öka stödet för honom själv, kan ha varit att starta krig. ”...according to conventional wisdom, leaders at times initiates external aggression in order to distract the public from internal failures and boost their popular support.” (Zartman 1997, s213)

En vidare faktor som torde ha spelat in var Iraks dåvarande styrelseskick och hur detta var organiserat. Liberalismen antar ju, som ovan nämnts, att stater inbördes organisation spelar roll för hur dessa agerar utåt. Iraks styre var vid den här tiden av en starkt centraliserad natur; en diktatur i vilken Hussein styrde och omgav sig av folk med samma sunnimuslimska minoritetesbakgrund som han själv. Dessa medarbetare utgjorde en enhetlig grupp ja-sägare som alla tjänade på att ha honom vid makten. De visste dessutom, av erfarenhet, bättre än att någonsin säga emot. ”Saddam keeps the allegiance of those he needs to protect him and advance his interests. Torture, imprisonment and execution are the lot of those who fail or offend.” (McGreary 2002) Ovan beskrivna miljö gav Hussein stor makt men också en bristfällig bild av omvärlden, något som mycket väl kan ha bidragit till missbedömningar. ”Saddam’s worldview was horribly skewed, thanks to an inner-circle of fearful yes-men, an uncontrollable ego, and wildly unreliable assurances from world leaders.” (<http://www.laststory.com/The%20Saddam%20Effect.htm>)

Det centraliserade styret, med total avsaknad av demokrati, gjorde det dessutom möjligt för diktatorn och risktagaren Saddam Hussein att genomföra invasionen utan inrikespolitiska hinder. Det fanns helt enkelt inte några institutioner eller någon opinion bland civilbefolkningen i Irak som kunde hålla tillbaka hans vilja. ”Iraq was in the grip of a tightly controlled dictatorship which imposed its own agenda on the Iraqi population by means of terror.” (Bluth 2004, s9)

Att de var just en diktatur som startade krig är också något som stöds av det, för liberalistisk teori, centrala antagandet om ”Democratic peace”; enligt detta är ju stater utan demokratiskt styrelseskick mer krigsbenägna och mindre samarbetsvilliga än folkstyrda demokratier.

När då staten Irak faktiskt invaderade den suveräna grannstaten Kuwait innebar detta, ur ett liberalistiskt perspektiv, en grov kränkning av mycket centrala värden.

Rättigheter såsom fred, frihet och suveränitet ses som ovillkorliga och måste följaktligen respekteras såväl inom stater som internationellt. En respektlöshet mot dessa normer av det like som Irak visade prov på 1990, då man så flagrant bröt mot FN-stadgar och internationell lag, kan enligt det liberalistiska perspektivet inte tolereras och kommer oundvikligen att leda till konflikt.

Främsta representant och forum för omvärldens svar på Iraks handlande blev FN. Som vi kunde se i teoriavsnittet är liberalisterna av uppfattningen att fred inte är något naturligt utan något som måste konstrueras. Detta måste alltså göras i regi av internationella institutioner. I den irakiska invasionen syntes en maktpolitik och kortsiktigt egenintresse som enligt liberalismen, liksom realismen, är just en negativ effekt av världsanarkin.

I FN var man följaktligen snabb med att fördöma invasionen och även med att rösta igenom ett antal resolutioner som krävde en total och ovillkorlig reträtt av hela den irakiska ockupationsmakten. Som ett extra påtryckningsmedel beslutades det i FN: s säkerhetsråd om införandet av ekonomiska sanktioner mot Irak. Samtidigt mobiliserade en koalition av medlemsländer trupper runt landet. Detta, och efterföljande agerande, kan ses som en ansträngning att med hjälp av en internationell ordning och auktoritet kontrollera anarkin. Ett ytterligare incitament för staterna att ställa upp bakom USA i koalitionen kan, ur liberalistisk synvinkel, vara möjligheten till så kallat ”ramification” (förgrening). Detta begrepp syftar ju på tanken att samarbete i en sektor kan sprida sig till andra områden och därmed generera absoluta fördelar; samarbete som alla tjänar på. Att så många stater slöt upp bakom USA kan alltså eventuellt förklaras med att de, på sikt, hoppades expandera det militära samarbetet till andra områden.

Då varken varningar eller sanktioner verkade ha avsedd effekt beslöt det internationella samfundet att agera. USA kom, under FN resolution 678, att leda en koalition av länder som alla var villiga att samarbeta för att stoppa ockupationen. Operation Desert Storm var ett massivt militärt engagemang och innebar att flera demokratiskt styrda stater faktiskt gick i krig, något som skulle kunna tyckas gå stick i stäv med den liberalistiska teorin om att demokratier är fredliga. I detta läge blir det viktigt att poängtera att detta påstående gäller krig mellan demokratier, demokratier kunde ju, som nämnts i teoriavsnittet, föra krig mot icke-demokratier i förebyggande syfte eller försvarssyfte. Båda dessa undantag kan sägas ha utnyttjats av koalitionen demokratier i Gulfkriget då man dels reagerade på invasionen av Kuwait och dels ville agera preventivt mot ytterligare irakisk expansion.

Gulfkriget och dess koalition av stater kan, ut liberalistisk synvinkel, ses som ett operationaliserande av begreppet ”kollektiv säkerhet”; samarbete möjliggjort av den internationella institutionen FN. Att Sovjet inte satte sig emot i Irakfrågan, som ju säkert varit fallet några år tidigare, kan förklaras med att regionen vid den här perioden genomgick en viss demokratisering. (Bennet & Lepage 1993, s227-228) Enligt liberalismen har demokratier i högre grad än andra goda kontakter med omvärlden vilket leder till att identiteter och intressen integreras, detta underlättar i sin tur samarbete. Sovjets demokratisering skulle således kunna förklara den samarbetsvilliga inställningen gällande Irak. Vänder man på detta resonemang torde man även kunna förklara Iraks ovilja till samarbete och därmed

misslyckandet med att hitta en förhandlingslösning. Diktaturer är ju, enligt liberalismen inte bara mer krigsbenägna utan även mindre villiga att ingå i olika former av internationellt samarbete.

USA:s dåvarande president George Bush talade om en ny världsordning efter Gulfkriget, en "new world order" som inkluderade "...peaceful settlements for dispute, solidarity against aggression, reduced and controlled arsenals, and just treatment of all people." (Baylis & Smith 2001, s170) Detta visade på en ny världsordning på liberal värdegrund, där USA tog på sig att leda kampen för att dessa värden efterlevdes. Liberalismen kan alltså sägas tolka de bakomliggande motiven till Gulfkriget på ett helt annat sätt än realismen. Istället för iskall rationalitet och hänsynslöst egenintresse föreslås solidaritet och försvarande av centrala värden och såsom frihet.

"Even if realists can make a good case that the national interests of the United States were at stake in preventing Iraqi domination of the Middle East, nevertheless the defence of international norms was an important factor. Arguably, without such a brazen violation of the most fundamental of international norms by the Iraqi regime, the Gulf War would not have occurred." (Bluth 2004, s12)

Att Gulfkriget inte bara handlade om egenintresse kan eventuellt även styrkas av de flygförbuds zoner som, efter resolution 688, inrättades och upprätthölls av amerikaner och briter för att skapa så kallade "safe havens" (säkra områden) för den förtryckta kurdiska befolkningen i norra Irak.

6 Slutdiskussion

Jag har i denna uppsats behandlat Gulfkriget som utspelade sig i Mellanöstern under åren 1990 och 1991. Ambitionen har i denna fallstudie varit att, med hjälp av realistisk och liberalistisk teori, försöka förklara varför de inblandade aktörerna agerade som de gjorde. Bland realismens olika inriktningar valde jag element ur klassisk och strukturell realism och inom liberalismen fokuserade jag på centrala idéer från idealism och liberal institutionalism. För att göra uppsatsens analysdel så tydlig som möjligt valde jag att operationalisera de teoretiska perspektiven i separata analyser. Genom att applicera centrala begrepp, direkt härledda ur de olika teoretiska perspektiven, på historisk empiri lyckades jag komma fram till olika idéer om eventuell rationalitet och tankar bakom de olika aktörernas handlande.

Jag tänkte här sammanfatta analysen, inkorporera de begrepp som använts och, i samband med detta, tydliggöra och diskutera de skillnader som finns mellan den realistiska och liberalistiska i analysen av detta fall. Detta kommer att göras i form av en fiktiv debatt mellan en realist (R) och en liberalist (L) i vilken just Gulfkriget diskuteras.

R: De huvudsakliga aktörerna i Gulfkriget är definitivt de inblandade staterna, detta eftersom de kan mobilisera störst maktresurser.

L: Det stämmer delvis, men glöm inte bort andra viktiga aktörer såsom individer eller en internationell institution som FN som ju fick en betydande och viktig roll i den här konflikten.

R: Irak, som kan klassas som en revisionistisk stat, invaderar Kuwait. Staten handlar här utefter sitt egenintresse; mer säkerhet och ökad makt i regionen. Bakomliggande faktorer till beslutet att invadera är en skev regional maktbalans i mellanöstern och en missbedömning av såväl Iraks egen förmåga att kunna alternera denna som av andra staters reaktion på försök att göra just detta. Dessutom skulle man kunna argumentera för att det handlar om en kamp för Irakisk överlevnad, Saddam Husseins absolut högsta mål, i ett anarkiskt världssystem präglad av självhjälp.

L: Alla stater är inte lika, och har inte samma intressen. Visst är världssystemet anarkiskt och Iraks invasion kan ses som maktpolitik; en negativ konsekvens av detta system. Anledningen till själva invasionen hittar vi dock snarare i Iraks interna organisation (diktatur) och i Saddam Husseins personlighet (dokumenterat våldsamt och riskbenägen). I en diktatur som Irak finns nämligen inga institutioner för att stoppa Saddam Hussein, som hade bristande omvärldsbild och därför mycket riktigt gjorde en felbedömning. Länder med detta statsskick kan sägas vara mer krigsbenägna än demokratier som ju inte för krig mot varandra. Beslut

om en invasion hade förmodligen aldrig tagits om Irak, vid tiden, hade varit en liberal demokrati.

R: Staternas interna organisation spelar mindre roll för deras agerande. Diplomatin som föregick de militära operationerna (Desert Storm) misslyckades för övrigt eftersom det finns en brist på tillit mellan stater i det anarkiska systemet. Den stora rädslan för fusk och relativa fördelar gjorde det omöjligt för parterna att nå en överenskommelse eller kompromiss. Bristen på tillit gjorde också att Iraks expansion, som ju ändrade den regionala maktbalansen, ökade andra granländers, främst Saudiarabiens, osäkerhet i ett så kallat säkerhetsdilemma.

L: Resolutionerna och besluten inom FN visar på ett internationellt samarbete av sällan tidigare skådat slag. Detta kan till viss del förklaras med demokratiseringsprocessen som, vid tiden, pågick i det sönderfallande Sovjetunionen. Demokratier är, som vi vet, mer benägna att ingå i internationellt samarbete, något som också kan förklara Iraks ovilja till sådant och alltså diplomatins misslyckande. Landet var ju alltså ingen demokrati.

R. När USA mobiliserade 400 000 man till Saudiarabien gjorde man det för att balansera det Irakiska hotet. Anledningen till att man överhuvudtaget kunde handla på detta vis, och sedan faktiskt anfälla Irak, var att världsordningen gått från att vara bipolär till att bli unipolär: Sovjetunionen utgjorde inte längre någon motvikt till USA. Den maktbalans som temporärt stävjat anarkin var i upplösning. När det gäller den liberala retoriken bakom mobiliseringen utgör detta bara ett rättfärdigande för USA:s rationella handlande som, liksom Iraks, var baserat på egenintresse; mer makt, resurser och säkerhet.

L: Glöm inte att man innan kriget byggde upp en av historiens största koalitioner och att operationerna faktiskt auktoriserats av den FN. Denna internationella institution, byggd på liberal värdegrund, möjliggjorde samarbetet mellan de 29 länderna som ingick i koalitionen. Själva Desert Storm kan ses som ett glasklart operationaliserande av kollektiv säkerhet; då ett lands suveränitet hotas reagerar alla på detta hot eftersom det kränker centrala mänskliga värden och internationell lag. En av världsanarkins negativa sidor har bekämpats och samarbete möjliggjorts tack vare en internationell institution!

R: FN och liknande institutioner bygger på existerande maktförhållanden och fungerar bara därför att de speglar dessa. Att gå igenom FN var bara ett sätt för USA att legitimera sitt rationella handlande och egenintresse. Ett exempel på vad som händer när egenintresset inte är förenligt med FN kan vi se i det andra Gulfkriget då USA ju faktiskt ignorerade denna institution.

Vad gäller koalitionen är denna ett exempel på vad vi realister kallar "bandwagoning". Alla dessa länder ställde sig bakom USA därför att de ville hålla sig väl med världens enda supermakt och vara med och skörda eventuella vinster kriget skulle ge.

L: Detta är en synnerligen pessimistisk syn på världspolitik. Visst kan väl egna intressen spela in, men ett av USA:s och de andra ländernas främsta sådana torde väl vara att upprätthålla internationell lag och försvara viktiga värden i den "nya världsordningen". Ytterligare en anledning till att staterna samarbetade med USA

kan ju vara en önskan om att detta samarbete skulle sprida sig även till andra områden än det militära, något som vi liberalister kallar ”ramification”.

R: Sådant är bara retorik och önsketänkande och inget annat. Förresten är jag inte pessimist, bara realist!

Ovanstående diskussion tydliggör flera av de skillnader som framkommer då man jämför resultaten från analyserna gjorda utifrån de båda perspektiven. Skillnaderna är många och en slutsats, som jag själv finner intressant, är att man kan tolka exakt samma händelse på två helt olika sätt beroende på genom vilka teoretiska glasögon man väljer att titta. Ett exempel på detta, som framkommer i analyserna, är de utvalda perspektivens radikalt olika syn på Sovjetunionens sönderfall och följderna detta fick. Enligt realismen innebar sönderfallet ett slut på den bipolära världsordning som stävjat världsanarkin i nära 50 år och en övergång till en instabilare hegemoni. När USA nu stod utan motvikt i världspolitiken kunde man de facto göra som man ville och invadera Irak utan mothugg. Sovjetunionens bortfall som supermakt kan alltså, utifrån realismen, faktiskt ses som en bakomliggande krigsorsak, alltså någonting mycket negativt. Liberalismen erbjuder en helt annorlunda, positivare, tolkning av sönderfallet och dess följder. Här betonar man istället den demokratisering många av Sovjetunionens länder gick igenom vid denna tid. Något som, enligt teorin, ger större möjligheter till internationellt samarbete eftersom demokratier ju är mer benägna till sådant. Den enighet som fanns inom säkerhetsrådet blev alltså möjlig tack vare diktaturen Sovjets upplösning, något som stärkte FN och därigenom hjälpte till att stävja den internationella anarkins negativa effekter, alltså någonting positivt.

En ytterligare fråga i vilken oenighet uppstår gäller vilka intentioner som verkligen låg bakom Gulfkriget. Båda perspektiven kan sägas vara eniga om att Iraks invasion av Kuwait är ett yttrande av maktpolitik; en negativ konsekvens av världsanarkin. Vad gäller USA:s, och de allierades, handlande ses detta dock av liberalisterna som ett rättfärdigt kollektivt svar på kränkande av centrala värden. Realisterna, å sin sida, gör inte någon större åtskillnad mellan USA:s och Iraks agerande. USA:s invasion ses alltså, även denna, på två mycket olika sätt; av liberalisterna som ett solidariskt ingripande möjliggjort av institutioner, och av realisterna som ren maktpolitik styrt av rationellt egenintresse. Värt att notera här är att det faktiskt är dessa två syner på Gulfkriget som syns i debatten om bland annat begreppet ”just war” (rättfärdigt krig). Min mening är alltså att det, utifrån ett liberalistiskt perspektiv, går att argumentera för att Gulfkriget var ett ”rättfärdigt krig” medan detta är mycket svårare att göra utifrån realismen.

Vi har nu kommit till uppsatsens sista del i vilken det har blivit dags att inta en kritisk ställning mot realismen och liberalismen som analysverktyg. Har det då uppenbarats sig några frågetecken kring dessa perspektivs förmåga att kunna förklara aktörernas handlande under denna analys, och i så fall vilka? Som vi kunnat se i analyserna är det faktiskt möjligt att förklara beteendet med hjälp av begrepp hämtade från de båda perspektiven. Vad jag dock tycker mig ha sett då jag har skrivit denna uppsats är att realismen och liberalismen fokuserar på ganska

olika områden. Inom realismen anser man att konflikt är ett naturligt tillstånd och koncentrerar sig följaktligen mycket på just detta. (Teorin utvecklades ju under kalla kriget; en tid som överskuggades av ett överhängande hot om världskrig.) Detta har lett till att man, inom perspektivet, byggt upp en begreppsapparat som jag anser vara mycket kraftfull och lättanvänd då det gäller att analysera mellanstatliga konflikter som exempelvis Gulfkriget. Jag upplever det vara få aspekter av själva konflikten som inte passar in i realismens hypoteser. Svårare blir det dock när det kommer till samarbete. En anledning till att jag ville analysera just Gulfkriget var, som nämnts, delvis för att det skulle bli en utmaning för båda perspektiven. Mycket riktigt får realismen problem då det gäller att förklara de samarbetsmoment som ju faktiskt förekom. När det gäller alliansen som byggdes upp anser jag det vara det realistiska begreppet "bandwagoning" som ligger närmast till hands att applicera. En fråga som då omedelbart dyker upp är ju varför inte staterna uppförde sig på samma sätt inför "det andra Gulfkriget". Här anser jag att liberalisterna kan erbjuda en mer tillfredställande förklaring med sina kombinerade resonemang om försvarandet av internationell lag, FN och kollektiv säkerhet och så kallad "ramification". Det som skiljde "det andra Gulfkriget" från det första var ju faktiskt en odiskutabel kränkning av internationell lag samt FN-auktorisering.

Detta visar på min andra iakttagelse under analysarbetet. Medan realismen är användbar för att förklara mellanstatliga konflikter anser jag liberalismen i många avseenden vara dess motsvarighet då det gäller mellanstatligt samarbete. En stor del av liberalismen fokuserar just på detta eftersom ett grundläggande antagande inom perspektivet, till skillnad från realismen, är att internationellt samarbete är möjligt och faktiskt lönsamt. En stor del av liberalistisk teori rör samsambetsaspekter såsom interdependens och marknadsekonomi, områden som inte tagits upp i denna uppsats. Jag tycker dock att liberalismen, i detta fall, förmådde lägga till viktiga dimensioner även i konfliktanalysen, nämligen de som rör staternas interna organisation och individen. Jag anser att man, genom att ta med Iraks styrelseskick och Saddam Husseins personlighet som betydande faktorer kan skapa en mer fullständig analys av Iraks beteende än vad som annars skulle ha varit möjligt.

Som avslutning skulle jag vilja säga att båda perspektiven, enligt mig, förmår förklara Gulfkriget men med olika grundtankar, fokus och med, bitvis, mycket olika resultat. Jag menar dock att det är svårt att i detta fall avgöra vilket perspektiv som erbjuder den riktiga förklaringen. Denna uppsats viktigaste resultat är kanske istället insikten om att man, för att komma närmast eventuell sanning, måste vara öppen, acceptera att olika perspektiv har olika styrkor och svagheter och komma ihåg att en tolkning av ett skeende absolut inte behöver vara universell.

7 Litteraturförteckning

Baylis John, Smith Steve, 2001. *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press.

Begntsson Rikard, Ericson Magnus, Hall Martin, Kronsell Annica, 2001. *Perspektiv på världspolitik*. Lund: Studentlitteratur.

Bennet Andrew, Leggold Joseph, 1993. "Reinventing Collective Security after the Cold War and Gulf Conflict" *Political Science Quarterly* Vol. 108, Nr 2 (Summer 1993)

Bluth Christoph, 2004. *Norms and International Relations: The anachronistic nature of neo-realist approaches*.
www.leeds.ac.uk/polis/research/pdf/wp12bluth.pdf

Esaisson Peter et al, 2003. *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Fogerty Brian E, 2000. *War, Peace and the Social Order*. Boulder: Westview Press

Freedman Lawrence, Karsh Efraim, 1993. *The Gulf Conflict 1990-1991*. London: Faber and Faber Limited.

Keohane Robert O, 1986. *Neorealism and Its Critics*. New York: Columbia University Press

Keohane Robert O, 1989. "International Theory and the Realist Challenge after the Cold War" in David A. Baldwin, ed., *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate* (New York: Columbia University Press)

Keohane Robert O, 1993. *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*. Boulder: Westview Press

Klein David, 2003. *Mechanisms of Western Domination: A Short History of Iraq and Kuwait*. <http://www.csun.edu/~vcnth00m/iraqkuwait.html>. California State University, Northridge

McGeary Johanna, Maj 2002. *Inside Saddams world*.
<http://archives.cnn.com/2002/ALLPOLITICS/05/06/time.saddam/>

Mearshimer John J. "The False Promise of International Institutions" *International Security*, Vol. 19, Nr 3 (Winter 1994-1995)

Mearsheimer, John J, 2001. *The tragedy of great power politics*, New York: W.W. Norton & Company

Morgenthau Hans J., 1955. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 2nd ed. New York: Knopf

Nye Joseph. "Why the Gulf War Served the National Interest" *Atlantic Monthly*, Vol. 268, Nr 1
<http://departments.oxy.edu/library-reserve/course%20archives/spring04/amst200/005.pdf>

Schweller Randall L, Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In. *International Security*, Vol.19 Nr1 (Summer 1994)

Van Evera Stephen "American Intervention in the Third World: Less Would Be Better" *Security Studies*, Vol. 1, Nr. 1 (Autumn 1991)

Waltz Kenneth N, 1959. *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*. New York, NY: Columbia University Press.

Waltz, Kenneth N, 1979. *Theory of International Politics*. McGraw Hill Inc.

Wheeler, Nicholas J, 2000. *Saving Strangers: Humanitarian intervention in International Society*. New York: Oxford University Press.

Weiner, Robert "The United Nations and War in the Twentieth and Twenty-First Centuries" *The New England Journal of Public Policy*, Vol. 19, Nr 1 (Fall/Winter 2003)

Wight Martin, 1977. *Systems of States* ed. Hedley Bull
London: Leicester University Press

Zartman, William I, 1997. *Peacemaking in International Conflict – Methods and Techniques*. Washington, D.C: United States Institute of Peace Press.

Internet

Gulf War http://en.wikipedia.org/wiki/Gulf_War. 6 november 2005.

Historic Speeches, George H.W. Bush: Iraqi Aggression in the Persian Gulf September 11, 1990.
<http://www.presidentialrhetoric.com/historicspeeches/bush/iraqiaggression.html>. 6 november 2005.

Is Saddam America's greatest terrorist threat? Interview with Laurie Mylroie.
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/gunning/interviews/mylroie.html>
25 september 2005

Iran-Iraq War (1980-1988)
<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm> 6 oktober 2005

Iraq - International Behaviour
<http://political.lifetips.com/faq.asp?SiteID=369&QuestionID=22682&type=0>
29 augusti 2005

Saddam Commentary
<http://www.journalism.sfsu.edu/www/pubs/prism/apr98/features/saddam1.html>
29 augusti 2005

Saddam Hussein
http://www.studyworld.com/biography/historical_figures/saddam_hussein.htm
2 november 2005

The President's News Conference *August 14, 1990*
<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90081400.html>. 6 november
2005.

The Saddam Effect
<http://www.laststory.com/The%20Saddam%20Effect.htm> 22 oktober 2005